

Пропозиції ГО "Екоклуб" щодо удосконалення змісту Концептуальної записки, що визначає сферу відступів від правил оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО)

18 вересня 2024 року Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України опубліковано остаточну редакцію *Концептуальної записки що визначає сферу відступів від правил оцінки впливу на довкілля (далі - ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (далі - СЕО)*.

ГО "Екоклуб" уважно ознайомився з *Концептуальною запискою що визначає сферу відступів від правил оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки* (далі - Концептуальна записка) та вимушений констатувати, що більшість попередньо наданих ГО "Екоклуб" зауважень не враховано в ній.

Реалізація реформи у чинній редакції концептуальної записки може сповільнити процес Євроінтеграції через некоректне трактування європейських правил, механізму втілення реформи. Оскільки чинна редакція Концепції допускає порушення:

- Орхуської конвенції (виконання реформи в чинній редакції не передбачає участі громадськості у процесі ухвалення рішень, доступі до інформації, що суперечить Орхуській конвенції).
- Конвенції Еспо (якщо ОВД не проводитимуть, рішення про можливий транскордонний вплив також не ухвалюватимуть).
- Директиви про оцінки впливу деяких публічних і приватних проєктів на довкілля 2011/92/ЄС (навіть у випадках відступів, громадськість потрібно проінформувати, передбачити іншу форму оцінювання).

У зв'язку з цим ГО "Екоклуб" надає перелік пропозицій, які рекомендуємо врахувати при доопрацюванні Концептуальної записки з метою приведення її у відповідність до вимог Реформи 6 плану Ukraine Facility, дотримання якого є обов'язковим.

Зокрема, вважаємо за необхідне внести наступні зміни та доповнення:

1.Щодо проєкту "Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови".

Відповідно до ч. 6 Постанови Кабінету Міністрів України від 18 липня 2023 р. №730 *"Про реалізацію експериментального проєкту "Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови"* (далі - Постанова № 730) відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у

період відбудови (далі - Проєкт) не підлягає ОВД під час реалізації 1 етапу. Другий етап реалізації Проєкту має розпочинатись після деокупації території розташування Каховської ГЕС і передбачає розгляд питання щодо здійснення ОВД.

Проте на першому етапі Проєкту передбачається будівництво підпірної споруди у нижньому б'єфі Дніпровської ГЕС, що в подальшому нівелює здійснення ОВД, адже вплив на довкілля вже фактично буде реалізовано без попередніх досліджень оцінки негативних впливів та врахування думки громадськості.

При цьому, варто підкреслити, що відповідно до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті, транскордонній оцінці впливу на довкілля відповідно до Додатку 1 підлягають "Великі греблі та водосховища", однак з прийняттям рішення про відступу в рамках Проєкту від ОВД, не буде виконане інформування всіх можливих зачеплених сторін в цьому питанні, оскільки в Міндовкілля будуть відсутні матеріали, для визначення можливого значного негативного транскордонного впливу, як це передбачено пунктом 2 статті 14 Закону України Про оцінку впливу на довкілля.

Відповідно, пропонуємо розглянути можливість, не дивлячись на положення Постанови КМУ № 730, проведення ОВД щодо частини робіт першого етапу Проєкту, а саме - будівництва підпірної споруди у нижньому б'єфі Дніпровської ГЕС.

2. Надати пояснення по кожному конкретному випадку щодо відступів.

Так, у розділі "Опис об'єктів та пояснення чому вони включені в сферу відступу від зобов'язань у кожному конкретному випадку" наведено доволі загальні формулювання щодо того що можна вважати відступом. Не визначені ні сфери, в яких можливі відступи, при тому, що очевидно, що при будівництві певних об'єктів (наприклад, атомних електростанцій) щодо яких існують міжнародні зобов'язання, відступи як такі неможливі. Не конкретизована діяльність, в рамках якої здійснюватимуться відступи, та власне не визначено чіткі обставини для отримання можливості здійснити відступ.

Таким чином, пропонуємо:

- деталізувати і описати кожен окрему сферу, в якій можливо здійснити відступ;

- навести чіткий перелік видів діяльності в рамках яких можливий відступ та умов для такого відступу з обґрунтуванням щодо необхідності відступів по кожній діяльності окремо;

- здійснити нумерацію, зокрема, у розділі "Обґрунтування виправданості сфери відступів" з конкретизацією, оскільки в іншому випадку, перелік не є чітко визначеним та конкретним, а розділ 2.2 не є змістовним та вичерпним;

- надати конкретний перелік відступів, зокрема, із зазначенням в рамках яких саме пунктів другої і третьої частин статті 3 "Сфера застосування оцінки впливу

на довкілля" Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" можливим буде здійснення відступу.

3. Конкретизувати сферу дії відступів щодо природоохоронних зон національного та міжнародного значення.

Концептуальна записка не регулює питання можливості відступів щодо природоохоронних зон, при тому, що в таких зонах може проводитись певна, визначена законодавством діяльність, яка потенційно потребує здійснення ОВД.

Разом з тим, проставлення чітких акцентів та регламентоване регулювання в контексті проведення ОВД в природоохоронних зонах має бути ключовим в Концептуальній записці з точки зору дотримання інтересів держави та громадян.

Відповідно, пропонуємо надати чітке регулювання питання чи підпадають природоохоронні території під сферу відступів.

4. Визначити чіткі терміни дії відступів.

Пункт 2.3. Концептуальної записки містить посилання на період протягом якого можливі відступи, який прив'язаний до дії воєнного стану.

В той же час, очевидно, що не всі проекти чи діяльності, для яких необхідним є проведення ОВД, зазнають прямого впливу воєнного стану і потребують відповідних спрощень в контексті екологічного контролю. Крім того, прив'язка можливості відступу в періоді до не лімітованого в часі терміну "період воєнного стану" не є коректним, адже таким чином фактично часові межі дії спрощень не визначено.

Зважаючи на наведене, пропонуємо:

- надати конкретні обмеження у часі для здійснення відступів у межах дії воєнного стану (наприклад - рік, з можливістю подальшого перегляду та продовження терміну, за наявності відповідних обставин);

- вказати обов'язкове перезатвердження переліку діяльностей для яких здійснюватиметься відступ від ОВД, з кожним продовженням дії періоду воєнного стану, враховуючи реальну потребу для відступу у певній сфері чи проєкті на момент продовження воєнного стану.

5. Конкретизувати порядок прийняття рішення щодо відступів від ОВД і СЕО кожного конкретного проєкту та участь в цьому відповідальних органів.

Пунктом 2.4. Концептуальної записки передбачено, що рішення про відступи у сфері ОВД приймаються не окремими особами чи експертами, а на найвищому рівні державного управління, що забезпечує виважений підхід до прийняття управлінських рішень з урахуванням безпекової ситуації та з огляду на правовий режим воєнного стану.

В той же час, Концептуальною запискою не передбачено опису механізму прийняття вищезазначеного рішення та чітких за суттю і черговістю етапів реалізації такого механізму.

Так, у п. 7 Концептуальної записки зазначається, що рішення щодо відступів приймаються виключно вищим органом виконавчої влади та органом законодавчої влади України. Конкретизація щодо того чи приймається таке рішення одним органом, а потім іншим, який орган першим має прийняти рішення чи воно приймається одночасно - відсутня.

Пунктом 13 Концептуальної записки визначається, що підготовка і внесення на розгляд Уряду проєктів рішень, які передбачають застосування відступів від правил ОВД та СЕО здійснюється лише Міндовкіллям за поданням уповноваженого центрального органу виконавчої влади за умов, що застосування відступу є вимушеним, обґрунтованим та відповідає трьом визначеним критеріям (забезпечення обороноздатності, відновлення критичної інфраструктури та ліквідація наслідків надзвичайної ситуації). Процедура оцінки необхідності відступу центральним органом виконавчої влади - відсутня.

Відповідно, пропонуємо описати порядок прийняття рішень (деталізувати кожен етап - від пропозиції щодо скасування ОВД для проєкту до розгляду пропозиції Міндовкіллям та прийняття остаточного рішення законодавчим та/або виконавчим органом) з використанням такого алгоритму:

- суб'єкт господарювання подає клопотання про необхідність реалізації проєкту без проходження ОВД і СЕО (в рамках положень Концептуальної записки) до Міндовкілля;

- суб'єкт господарювання забезпечує інформування громадськості (розміщує дане клопотання на відкритих онлайн-ресурсах ОМС, на територіях яких здійснюватиметься діяльність, дошка оголошень та на сайті Міндовкілля);

- Міндовкілля розглядає кожен проєкт щодо можливості не проходження процедури ОВД або СЕО та на кожне рішення видає висновок з урахуванням громадської думки про можливість не проходження дозвільної процедури;

- Міндовкілля готує висновок про відсутність необхідності здійснення транскордонної оцінки впливу на довкілля проєкту;

- Міндовкілля готує подання щодо можливості не проходження проєкту ОВД або СЕО до Кабінету Міністрів України або Верховної Ради України.

6. Доповнити Концептуальну записку положеннями щодо врахування інтересів громадськості при відступі.

Найголовнішим завданням держави як під час мирного, так і під час воєнного стану є забезпечення безпеки життя та здоров'я громадян. В зв'язку з цим, навіть за умови

критичної необхідності реалізації певного проєкту під час дії воєнного стану, завданням профільного Міністерства має бути захист громадян в контексті впливу екології на їх здоров'я, що можливо лише за умови залучення громадськості до прийняття відповідних рішень.

В зв'язку з цим пропонуємо передбачити у Концептуальній записці, що у разі встановлення серії відступів ОВД і СЕО під час воєнного стану в Україні та під час відбудови, повинно бути забезпечено:

проведення досліджень з оцінки впливу вищеперерахованих діяльностей на довкілля та здоров'я місцевого населення та розробки заходів з попередження, мінімізації негативних наслідків;

доступ громадськості до інформації, що стосується впливу на довкілля;

участь громадськості у процесах прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля (згідно з положеннями Орхуської Конвенції).

Сподіваємось, що вказані вище пропозиції буде враховано в остаточній редакції Концептуальної записки, адже вони направлені на підвищення рівня урегульованості та прозорості документу. Додатково просимо проінформувати про стан врахування пропозицій у строки, визначені Законом України "Про доступ до публічної інформації", надіславши відповідь на електронну адресу ГО "Екоклуб": office@ecoclubrivne.org.

Підкреслюємо, що ГО "Екоклуб" завжди готова до комунікації по пропозиціям та ініціативам в рамках природоохоронного законодавства та буде рада долучитись до відповідних громадських обговорень та ініціативних груп.